

ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНИКАМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ РІВНЯ ВАЖЛИВОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Ващенко Лідія Семенівна

к.п.н., старш. наук. співробітник, відділ
моніторингу та оцінювання якості загальної
середньої освіти, Інститут педагогіки
НАПН України

Вступ. Особливістю сучасного суспільства є стрімкий розвиток економіки з широким використанням інформаційних технологій. Система освіти не може не враховувати того, що випускник загальноосвітнього навчального закладу повинен не лише мати достатньою суму знань, умінь, але і володіти здатністю вирішувати нестандартні завдання, адаптуватися до умов середовища та потоку інформації, які швидко змінюються. Новий Закон України “Про освіту” задекларував перехід на компетентісну освіту [1]. Тобто освіту тепер слід розглядати як діяльність і результатом її повинно стати набуття школярами досвіду вирішення проблем за межами освітнього процесу – у пізнавальній, трудовій, громадсько - політичній, культурній, сімейній та інших сферах діяльності. Випускником школи має стати розвинута особистість із сформованими життєвими компетентностями, які проявляються у ситуаціях, пов’язаних із застосуванням знань в умовах, що відрізняються від тих, в яких ці знання засвоювалися [2]. Для досягнення цієї мети важливим є сформованість в учасників навчального процесу розуміння необхідності досягнення нових результатів. Знання та навички, які знадобляться освіченій людині через 10-20 років, будуть суттєво відрізнятися від того, що школа може запропонувати сьогодні. Але очевидним є необхідність переходу від індустріальної моделі школи до моделі, яка базується на знаннях, розвитку, умінні навчатися, здатності критично осмислювати інформацію [3].

З метою вивчення думки учасників навчального процесу щодо

результатів навчання у сучасній школі було проведено опитування випускників 2013, 2018, та 2021 років ліцею №17 міста Хмельницького. Ми виходили з того, що результатом сучасної шкільної освіти є не лише отримання нових знань, але і формування в учнів досвіду самостійного розв'язання пізнавальних, комунікативних, організаційних, моральних та інших проблем [4,5]. Дослідження забезпечило спостереження за впливом на ліцеїстів соціального та економічного оточення, в якому вони знаходяться. Окрім того, за період між дослідженнями відбулися певні зміни і в системі освіти, які також, на нашу думку, вплинули на погляди учнів. Було запроваджено нове покоління Державних стандартів загальної середньої освіти, прийняті нові Закони України «Про освіту» та «Про загальну середню освіту», відбувалися перманентні зміни навчальних програм та підручників, вносилися зміни в процедуру ЗНО, тощо.

Метою нашого дослідження було оцінити як змінюються погляди випускників щодо результатів навчання в закладах загальної середньої освіти протягом восьми років.

Методи дослідження. Під час дослідження були використані такі методи. Порівняльний аналіз джерел наукової педагогічної літератури, інтерпретація, формулювання висновків. Кількісний метод дослідження — опитування у письмовій формі за анкетною, розробленою автором. Вона містила спільні для всіх груп запитання. Для дослідження нами було використано метод ранжування, за допомогою якого ми виявили ціннісні орієнтації. Ми запропонували випускникам 2013, 2018, та 2021 років ліцею №17 міста Хмельницького проранжувати за 10 бальною шкалою 13 тверджень можливих результатів навчання. Всього в опитуванні взяли участь 258 ліцеїстів.

Результати дослідження. Як видно з таблиці 1, цьогорічні випускники найважливішими результатами навчання (3 перші позиції) із запропонованих визначили: потребу мати власну думку, сформованість бажання мати облаштувати власне життя, уміння вільно спілкуватися.

Таблиця 1

Розподіл відповідей випускників на запитання щодо результатів навчання

№	Перелік результатів навчання	Кількість балів 2021	Кількість балів 2018	Кількість балів 2013
1	Уміння вільно спілкуватися	637	758	996
2	Сформованість готовності брати участь у модернізації країни	575	586	812
3	Сформованість уміння визначатися з життєвим вибором	580	678	837
4	Сформованість уявлення про різні професії	619	679	891
5	Сформованість бажання облаштувати власне життя	653	790	1090
6	Набуті знання і уміння, які допомагають у складанні ЗНО	605	668	954
7	Вироблено потребу мати власну думку	657	829	975
8	Вироблена упевненість у стосунках з людьми	608	710	899
9	Набуто уміння висловлювати власні думки	614	769	1158
10	Сформована здатність навчатися протягом життя	610	737	850
11	Набуто уміння поважати альтернативну думку	612	766	921
12	Вироблена здатність приймати рішення і відповідати за них	606	782	946
13	Вироблено розуміння цілей життя	580	717	938

Пріоритетними випускники 2018 року назвали вироблення потреби мати власну думку, сформованість бажання мати облаштувати власне життя, здатність приймати рішення і відповідати за них. Для випускників 2013 року найважливішими результатами навчання виявилися уміння висловлювати власні думки, сформованість бажання мати облаштувати власне життя та уміння вільно спілкуватися. Вільно спілкуватися та потребу мати власну думку ліцеїсти розглядають як «ліфт», який може забезпечити їх соціальну мобільність. Випускники усвідомлюють, щоб бути успішним, окрім теоретичних знань необхідно уміти комунікувати. Одностайно на останні

позиції рейтингу вони віднесли готовність брати участь у модернізації країни, визначатися з життєвим вибором тощо. Не дивлячись на те, що більшість учнів серед найважливіших результатів навчання в школі назвали бажання облаштувати власне життя, на останні позиції позицію вони віднесли здатність мати навички вирішувати життєві проблеми. Тобто, школярі не побачили існуючу залежність між умінням вирішувати життєві проблеми і здатністю облаштувати власне життя. В умовах короткоживучих знань та технологій способам діяльності не можна навчити на все життя. Важливою є здатність навчатися протягом життя. Цей результат шкільного навчання вони розмістили на третю, четверту позицію з кінця. Звертає увагу той факт, що випускники минулих років, на відміну від теперішніх надали значення умінню приймати рішення і відповідати за них (1 та 5 позиції). Молоді люди усвідомлюють, що сучасний світ не буде надавати їм готові відповіді на запитання, частіше життя буде ставити перед ними проблеми, які необхідно буде самостійно вирішувати, використовуючи нестандартні підходи. Теперішні випускники - безпосередні споживачі шкільних послуг, визначили цій позиції лише 9 місце.

Випускники всіх років недооцінили значення мати сформовані уявлення про різні професії. Практичний досвід свідчить про те, що досить часто молоді люди витрачають багато часу, сил на пошуки своєї ніші на ринку праці, яка б відповідала їхнім особистим інтересам та здібностям.

Висновок Результати наведеного вище порівняльного дослідження випускників щодо важливості результатів навчання дають можливість спостерігати розходження між цільовими орієнтаціями, потребами учнів різних років.

Звертає увагу той факт, що випускники 2021 року, на відміну від випускників минулих років, не надали увагу таким результатам навчання як уміння визначатися з життєвим вибором, здатності приймати рішення і відповідати за них, вироблено розуміння цілей життя. В системі цінностей учнів на протязі восьми років відбувається підвищення ролі матеріальних цінностей, системне недооцінювання і не розуміння взаємозв'язку цієї

характеристики з умінням вирішувати життєві проблеми. Випускники всіх років недооцінили значення мати сформовані уявлення про різні професії. Соціально – економічні зміни в розвитку суспільства ставлять нові завдання перед школою як соціальним інститутом, що формує особистість. В цій ситуації школа повинна знайти нові критерії оцінки своєї ефективності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про освіту”//Голос України.- 2017.- №178 – 179.
2. Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): Монографія/ О.І. Локшина. К., 2009 – 403 с.
3. Барбер М., Муршед М. Создавая будущее: как хорошие образовательные системы могут стать еще более эффективными в следующем десятилетии/ М.Барбер, М.Муршед // Вопросы образования. – 2010. – № 3.С.7- 59
4. Ващенко Л.С. Погляди учасників навчального процесу на результати навчання Хімія і біологія у сучасній школі. – 2013. – №5.
5. Ващенко Л.С. Зміни в педагогічному портреті навчального закладу (на прикладі ліцею №17 м. Хмельницького) / Л.С. Ващенко // Біологія і хімія у рідній школі.- 2018. -№.5.-С.41-48.